

Digitaaliset oppimis- ja opetusympäristöt käyttöön kehittäjäyhteisöjen tuella

- Opettajien pedagogis-digitaalisten tukipalveluiden rakentaminen Turun yliopistossa 2017-2019

Tausta

Opetuksen ja oppimisen digitalisaatio sekä työyhteisöhyvinvointi ovat Turun yliopiston strategian 2016-2020 toimenpideohjelmaa. Digitalisaation mahdollisuuksilla tarkoitetaan mm. ajanmukaisia tiloja sekä teknologisen ja pedagogisen tuen tiivistä yhteistyötä. Lukuvuonna 2016-2017 opetuksen ja oppimisen digitalisaation toimenpideohjelmaa on tarkentanut työryhmä, jonka raportti julkaistaan loppuvuodesta 2017. Työryhmä järjesti mm. neljä Turun yliopiston henkilöstöä ja opiskelijoita osallistavaa työpajaa, jotka konkretisoivat toimenpideohjelmaa ja nostivat esiin arjen ongelmakohtia. Opettajilla on kokemus jatkuvasta aikapulasta kun opetusta pitäisi kehittää esimerkiksi suunnittelemalla verkkokursseja. Esteenä on myös verkossa tapahtuvan ohjauksen ja opettamisen sivuuttaminen opettajien työsuunnitelmissa.

Opettajien suoritusvaatimukset ovat kasvaneet mm. opetusteknologian käytössä ja opetuksen toteuttamisessa osittain tai kokonaan verkossa. Opettajien jaksamiseen ja hyvinvointiin vaikuttavia stressin syitä puolestaan ovat mm. ammatillisen kehittymisen vaatimukset ja ohjauksen puute. Mitä vahvempi usko opettajalla on pystyvyydestään, sitä motivoituneempi hän on ja sitä paremmin hän uskoo selviävänsä työnsä haasteista ja myös jaksaa työssään. Henkilökohtaisten pystyvyyssodotusten lisäksi kykyuskomukset ovat kollektiivisia ominaisuuksia; myönteinen käsitys yhteisön pystyvyydestä on yhteydessä myönteiseen käsitykseen henkilökohtaisesta pystyvyydestä. Yhteisön pystyvyys myös haastaa yksittäisen opettajan asettamaan tavoitteet korkealle ja ponnistelemaan niiden saavuttamiseksi (Meriläinen, M., Puhakka, H. & Sinkkonen, H-M. 2016, 23-26). Opetusteknologian hyödyntäminen opetuksen ja oppimisen tukena voi toimia kimmokkeena opetuksen kehittämiseksi, mutta siinä on aineksia myös teknostressiin ja työhyvinvoinnin heikkenemiseen.

Kärkihankkeen tavoitteet ja toteutus

Turun yliopiston kärkihankkeen tavoitteena

- on kehittäjäyhteisöiden toimintamallin pilotointi, arviointi ja kehittäminen
- opetuksen pedagogis-digitaalisten asiakaslähtöisten tukipalveluiden rakentaminen opetuksen tuen ja it-palveluiden yhteistyönä
- opetusteknologian hyödyntämistä tukevan materiaalin kokoaminen

- uusista kokeiluista, opitusta ja esimerkeistä tiedottaminen

Kehittäjäyhteisöt (communities of practise) & opetuksen tuen palvelut

Työelämässä oppiminen tapahtuu työtä tekemällä, yhteisellä ongelmanratkaisulla ja ottamalla mallia taitavampien työskentelystä. Muodollinen kurssitus ja oppimateriaalit ovat osa työssäoppimisen resursseja, mutta ne saavat vähiten mainintoja kun työntekijöiltä on tutkimuksissa kysytty työssä oppimista tukevia asioita (mm. Stephen Billett 2001). Billett ehdottaa tilalle arjen pedagogiikkaa (*practice pedagogies*), jossa olennaista on yksilöiden osallistuminen uusia haasteita sisältävään yhteistyöhön kokeneempien kollegoiden kanssa tavalla, jossa jaetaan kokemuksellista hiljaista tietoa. Tästä näkökulmasta opetuksen ja oppimisen digitalisaation hidasteina ovat opettajan työn itsenäisyys, yksinäisyys ja vähäinen vuorovaikutus kokeneempien ja vertaisten kanssa. Näihin haasteisiin ei vastata vain lisäämällä opettajien kurssitusta ja koulutusta ja tarjoamalla vastauksia yksittäisiin opetusteknologian käyttöön liittyviin kysymyksiin. Tätäkin tukea tarvitaan, mutta pelkästään jo olemassa olevaa toimintaa tehostamalla vaikuttavuus jää vähäiseksi. Lyhytkestoisten koulutuksien ansiosta osallistujien arviot omasta osaamisestaan saattavat jopa heiketä mikä ei edistä opetusteknologian ja oppimisympäristöjen uudistamista. Kehittäjäyhteisöillä haetaan uusia toimintatapoja opettajien työssä tapahtuvan oppimisen ja pystyvyyssuomuksien tueksi.

Kehittäjäyhteisöissä opettajien opetusteknologian käyttöä tuetaan ajatuksella, että opettajien työhyvinvointia ja yliopiston digitalisoitumista kehitetään samanaikaisesti. Tehokas keino tässä on opettajien välinen yhteistyö ja opettajajohtoinen itseohjautuva työn kehittäminen. Mm. [Opena-hankkeessa](#) opettajien itseohjautuva kehittämistyö tuotti seuraavia hyötyjä: 1) osaamisen karttuminen ja käytön lisääntyminen, 2) rohkaistuminen, 3) apua ja ratkaisuja ongelmiin, 4) kollegoiden lähentyminen, 5) kuormituksen jakaantuminen sekä 6) innostus ja vaihtelu.

Hankkeen aikana toteutetaan kolme pilottia, joista ensimmäisenä käynnistyy case-pohjainen sote-koulutus osana Turun yliopiston monitieteisen Sote-akatemian ja Terveyskampus Turun toimintaa (kontaktihenkilöinä Outi Kortekangas-Savolainen, Riikka Korja ja Miia Tuominen). Tavoitteena on monitieteisen koulutuksen rikastaminen ja parantaminen esimerkiksi viiden kuukauden ajanjaksolla. Työskentelyyn osallistuu n. 20 sisällönasiantuntijaa sekä opetuksen tuen ja it-palveluiden asiantuntijoita. Intervention ansiosta osallistujat oppivat opetusteknologian käyttöä ja saavat tukea oman opettajaidentiteetin uudistumiseen. It-palvelut ja opetuksen tuki saavat ideoita opetusta ja oppimista hyödyttävistä uusista palvelupaketeista tai puolivalmisteista, joissa opettajien tyypillisten ongelmatilanteiden tueksi rakennetaan mahdollisimman pitkälle jalostettuja palveluita. Näitä voivat olla mm. streamattavan tilaisuuden toteuttaminen teknisesti, esiintymisen kannalta ja pedagogisesti laadukkaasti, käyttäjälähtöisen verkkokurssin mallipohjan rakentaminen Moodleen tai muuhun oppimisympäristöön, videoiden tuottaminen suunnittelusta kuvaukseen, editointiin ja julkaisuun tms.

Kaksi muuta kehittäjäryhmää haetaan avoimen ilmoittautumisen pohjalta tai yliopiston opetuksen kehittämisen ryhmä nimeää soveltuvat pilotit. Sote-koulutuksen pilotissa on mukana viisi tiedekuntaa ja noin 20 henkilöä, joista aktiivinen ydinryhmä muodostuu 5-8 opettajasta. Kaksi muuta pilottia voivat olla henkilöresursseiltaan ja toteutukseltaan

suppeampia. Erikokoisilla piloteilla haetaan tehokasta toimijajoukkoa. Tavoitteena on suunnitella strukturoitu eteneminen noin 3-5 kuukauden tehostetulle ohjaukselle, jossa keskeistä on kehittäjäryhmän ehdoilla toimiminen. Yhteistoiminnallinen oppiminen on keskiössä ja ryhmä hyödyntää tieto- ja viestintäteknologiaa omassa työskentelyssään. Pilotit viestivät omasta toiminnastaan ja opitusta jakamalla esimerkkejä esim. lyhyinä videoina ja blogiteksteinä.

Kehittäjäyhteisöiden avulla haetaan **opettajia tukevia työssäoppimisen muotoja**.

Tavoitteena on Turun yliopiston opettajien arjen pedagogiikan rakentaminen yhteisöllisyyttä hyödyntäen. Arjen pedagogiikka sisältää ehdotuksia työskentelytavoista ja tavoitteellisen oppimisen organisointia osaksi opettajan työtä. Tämä on jatkumoa yliopistopedagogiikan opinnoille tai sille rinnasteinen osaamisen kehittämisen polku. Arjen pedagogiikka sisältää ajatuksen opettajien hyvinvoinnin edistämisestä eli tietojen ja taitojen lisäksi tuetaan opettajan identiteettiä ja yhteisöllisyyttä. Koetun aikapulan sisälle voivat piiloutua kokemukset riittämättömyydestä kun rivistö erilaista opetusteknologiaa ja digitalisaatio – diskurssi kilpailevat opettajan hyviksi kokemien käytäntöjen kanssa.

Kehittäjäryhmien toiminnan systematisointia varten kokeillaan kokoonpanoltaan, kestoltaan ja toiminnoiltaan erilaisia kehittäjäryhmiä. Arviointitiedon perusteella kehittäjäryhmien toimintaa viedään parhaiten opettajien osaamista ja hyvinvointia tukevaan suuntaan. Kehittäjäryhmien toiminnasta ja lopputuotteista viestitään aktiivisesti Turun yliopistossa eli hyviä käytänteitä skaalataan laajemmalle ja rohkaistaan uusien kehittäjäryhmien syntymistä.

Alustava malli työskentelyn etenemisestä:

Kehittäjäyhteisön käynnistys

- Suunnitelman laadinta yhdessä kontaktihenkilön/kontaktihenkilöiden kanssa (intervention kesto, mukana olevat henkilöt, alustavat työskentelytavat)
- Projektiin tarvittavan resurssin ja osaamisen tarkentaminen. Soveltuvia työstettäviä kohteita ovat esim. uusi koulutus, koulutusvienti, projekti, koulutuksen uudistaminen, opetussuunnitelman uudistaminen, monitieteisen koulutuksen toteutus, työelämäyhteistyön integrointi koulutukseen tms.
- Opettajien osallistaminen etukäteistehtävällä (esim. luotaintyyppinen oppimispäiväkirja)
- Opetuksen tuen ja it-palveluiden kontaktihenkilöt, roolit ja resurssit interventiossa

Hyvinvointinäkökulman tukemiseksi ohjelmaan otetaan mukaan ryhmän toimintaa ja yhteisöllisyyttä edistäviä ja osallistujien identiteettityötä tukevia toimintoja kuten esim.

- Kehittäjäyhteisön aloitukseen: ryhmäyttävä työpaja: yhteistoiminnallisen oppimisen ja aidon dialogisuuden periaatteet, "digitaalisuus ammatti-identiteettini osana" - pohdintaa

- Kehittämistyön rinnalla: “pohdintakeitaita”: työnohjaajan vetämiä tai itseohjautuvia pysähdyspaikkoja, jossa yhteisön toimintaa ja oman osaamisen / identiteetin kehittämistä arvioidaan, pohditaan ja suunnataan uudelleen

Työskentely

- Tarvittava määrä kehittävää ja uutta luovaa työskentelyä STAK-mallin mukaisesti (suunnittelu-toiminta-arviointi-kehittäminen) sekä tähän liittyvää opetusta ja asiantuntija-apua opetuksen tuesta ja it-palveluista. Tuotantorinkien tehtävinä voi olla opintojen kokonaissuunnittelu linjakkaasti, verkkoympäristön rakentaminen, oppimateriaalien tuottaminen & kerääminen, avoimen oppimisympäristön rakentaminen (mooc, avoin yliopisto-opetus tms.), uusien arviointimenetelmien kokeilu opetusteknologian avulla) tms.
- Keskeistä on yhteistoiminnallinen työskentely esim. eri kokoonpanoista koostuvissa tuotantoringeissä, kokemusten jakaminen, ongelmanratkaisu yhdessä, vuoropuhelu it-palveluiden kanssa olemassa olevien ohjelmien ja resurssien toimivuudesta sekä mahdolliset uudet avaukset ja puolivalmisteiden tuottaminen opetuksen tuen ja it-palveluiden yhteisinä palveluina (esim. streamattavan tilaisuuden apupaketti, oppimislähtöisen verkkokurssiympäristön luominen isolle kurssille, osallistujamäärältään pienen verkkokurssin malliympäristö, moneen pisteeseen toteutettavan luennon tukipaketti jne.)

Päätös

- Osaamisen, minäpystyvyyden ja työhyvinvoinnin arviointi.
- Viestintä Turun yliopistossa, kehittäjäyhteisöiden verkostoissa, osana ala-hanketta ja Kope-hanketta.
- Jatkosta sopiminen.

Ohjaava materiaali

Turun yliopiston henkilökunnalle ja sivustoimisille opettajille kootaan opetusteknologian työkaluista ja soveltuvista pedagogisista vaihtoehdoista materiaalia verkkoon itseopiskelun tueksi. Tässä hyödynnetään jo olemassa olevia materiaaleja, tekeillä olevia UNIPS-moduuleja (*1. Course Design skills & Utilizing feedback for quality teaching, 2. SPOCs and MOOCs: the future of online learning, 3. Digital skills in teaching*) sekä it-palveluiden käyttöohjeita opetusteknologian työkaluista. Lisäksi opetuksen tuki ja palvelut esitellään intrassa palveluittain yksiköitten sijaan (palvelumuotoilun prosessi tarkentaa tarpeita).

Edistetään korkeakoulujen verkko-opetusta käsittelevien materiaalien jakamista CC-BY-NC –lisenssillä avoimesti verkossa milloin se vain on mahdollista. Tämä vähentää päällekkäistä työtä. Kukin korkeakoulu voi muokata näistä ohjeistuksia omaan käyttöönsä.

Viestintä

Osallistutaan Kope-hankkeen kokoamaan eri hankkeitten teemoja ja osaamista esittelevään viestintään ja tiedotetaan näistä myös yliopiston opettajille.

Aikataulu

	2017	2018	2019
Toimintamalli	projektisuunnitelman tarkennus	I pilotti: Sote-akatemia ja Terveyskampus Turku	II ja III pilotti
Ohjaava materiaali	opetuksen tuen tiedot ja palvelut intrassa ja avoimessa verkossa ajantasalle	olemassaolevien materiaalien kartoitus ja muokkaus omiin tarpeisiin	materiaalintuotanto puuttuviin sisältöihin
Viestintä		-viestinnän suunnittelu ja toteutus	-viestinnän toteutus -4 kpl videoita

Budjetti

- Pilotit 3 kpl, 9 000 euroa (3 000 eur/pilotti)
- Matkakulut 2 000 euroa
- Henkilöstökulut 22 000 euroa

Yhteensä 33 000 euroa

Organisoituminen

Alahanketta varten Turun yliopistoon on perustettu työryhmä, johon kuuluvat kehittämispäällikkö Satu Hakanurmi (alahankkeen vetäjä), suunnittelija Lauri Pohjanen, suunnittelija Eija Siltari, erikoissuunnittelija Minna Vuorio-Lehti ja osastopäällikkö Mervi Varja. Yhteistyötä tehdään myös hyvinvointiyksikön (Johanna Mäkinen), it-palveluiden (Terja Hakala) ja Turun yliopiston opetuksen kehittämisen -työryhmän kanssa (pj Minna Vuorio-Lehti).

Arviointi ja yhteenveto

Kärkihankkeen ansiosta Turun yliopiston pedagoginen ja tekninen tuki opettajille konkretisoituu toimintatavoiksi, palveluiksi ja menetelmiksi, jotka auttavat opettajia silloin kun

apua arjessa tarvitaan ja tukee uusiin kokeiluihin ryhtymistä, opettajien, tiedekuntien ja korkeakoulujen välistä yhteistyötä sekä osallistaa digitalisoituvaa oppimisympäristöön myös opiskelijoita ja jatko-opiskelijoita esimerkiksi oppimateriaalien teossa ja opiskelun ohjauksessa.

Kaiken digitalisaation keskellä on tarpeen nostaa esiin opettajien ja opiskelijoiden toive vuorovaikutuksen ja kohtaamisten säilymisestä ja korostumisesta osana yliopisto-opiskelua. Oppimisen ja opetuksen digitalisaatio asemoituu näin kehityssuunnaksi, joka mahdollistaa enemmän kohtaamisia puhtaasti oppimisen ja ohjauksen merkeissä sekä joustavan opiskelun esimerkiksi ympärivuotisesti ja yksilöllisten tarpeiden mukaan.

Opetuksen pedagogisen ja teknisen tuen järjestäminen rakentuu oppivan organisaation ja kokeilukulttuurin idealle. Oppimisen ja opetuksen työkalut ja oppimisympäristöt kehittyvät jatkuvasti ja uutta kokeilevan ja kehittävän toimintafilosofian tulee sisältyä toimintamalliin.

Kärkihankkeen aikana tehdään Turun yliopiston opettajien pedagogiseen ja tekniseen tukeen liittyvää arviointia, jossa keskitytään opettajien kokemuksiin ja palautteeseen. Kohderyhmiltä kerätään muiden alahankkeiden kanssa yhteiset alkua- ja loppukyselyt. Arvioinnissa keskitytään kehittäjäyhteisöjen merkitykseen teknologioiden soveltamisessa, pedagogisen osaamisen vahvistamisessa ja työhyvinvoinnissa. Kehittäjäyhteisöiden tutkimusta voidaan laajentaa esimerkiksi toimintatutkimuksen, kehittävän työntutkimuksen ja pedagogisen design-tutkimuksen periaatteiden mukaisesti esim. HELLA-hankkeen kanssa.

Kirjallisuutta:

Billett, S., 2001. Learning in the workplace : strategies for effective practice. Crows Nest: Allen & Unwin.

Meriläinen, M., Puhakka, H. & Sinkkonen, H-M. 2016. Yliopisto-opettajien työssä jaksaminen ja ammatillinen pystyvyys. Työelämän tutkimus. Arbetslivsforskning 1, (14), 23-42).

Murtonen, M. 2017. Opettaminen ja opetuksen suunnittelu taitona. Teoksessa Opettajana yliopistolla. toim. Murtonen, M. 153-177.

Mäkinen, J-P.; Ahola, S.; Syvänen, A.; Heikkilä-Tammi, Kirsi; Viteli, J. 2017.

Digitalisoituvaa koulua - hyvinvoivat opettajat? Miten edistää digitalisoitumista ja työhyvinvointia. Tampereen yliopisto. Julkaisun pysyvä osoite on

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-03-0542-0>